

Cu ocazia celebrării, la 1 decembrie 2018, a 100 de ani de istorie modernă a României, Institutul Național de Statistică și-a propus ca până la ziua centenară a Marii Uniri să realizeze periodic un newsletter special dedicat câte unui mare statistician român, care, prin aportul său la teoria și practica statistică, a avut o contribuție importantă la dezvoltarea statisticii românești.

Aparițiile vor fi anunțate din timp pe pagina de facebook și vor putea fi consultate pe site-ul Institutului Național de Statistică (www.insse.ro) și al Suplimentului Revistei Române de Statistică (www.revistadestatistica.ro/supliment).

aprilie 2017

Colectiv redacțional:

Alina MORARU

Andreea IORDAN

Tania CIMPOERU

Bogdan PĂTĂRLĂGEANU

Cătălin MÎRLOGEANU

Bogdan DRĂGHIA

comunicare@insse.ro

ISSN: 2537 - 3129

Dionisie Pop Marțian

Dionisie Pop Marțian s-a născut în satul Ponor județul Alba - în anul 1829, fiu al preotului Samuil și al Anei Marțian. Își începe educația în satul său natal, sub supravegherea tatălui său. Urmează seminarul ortodox din Sibiu și ulterior școlile Blajului pe care le termină în anul 1852. La 24 de ani, în anul 1853 promovează examenul de bacalaureat.

„Dionisie Pop Marțian poate fi considerat întemeietor al statisticii și învățământului economic românesc. Este personalitatea cea mai puternică și cea mai reprezentativă, cea mai originală și cea mai caracteristică dintre toți economiștii români ai veacului al XIX - lea. El ocupă un loc cu totul deosebit în galeria, de altfel destul de bogată și de variată a gânditorilor noștri economiști, fiind cu totul deosebit de toți contemporanii săi, de care

se va despărți în toate privințele.”
(Victor Slăvescu - *Viața și opera economistului Dionisie Pop Marțian vol I Monitorul Oficial, Imprimeriile Statului București 1943*)

Fiind pregătit în școlile superioare germane, el este nu numai primul economist român cu o solidă pregătire universitară, dar și cel dintâi dintre gânditorii noștri economiști, care va impune și aplica concepțiile și metodele de cercetare ale științei economice germane.

„Însuflețit de cea mai curată dragoste de țară și de neam, educat și format la școlile Blajului, unde a fost puternic influențat de gândirea pașoptistă, după ce dobândește o temeinică cultură economică, sub directa pregătire a profesorului Lorenz von Stein din Viena, Dionisie Pop Marțian se stabilește în București - unde în scurtă vreme

continuare în pagina 2

Dionisie Pop Marțian

urmare din pagina 1

me pune temelie solidă celei dintâi concepții naționale, în materie de organizare economică a țării noastre." (Victor Slăvescu – *Viața și opera economistului Dionisie Pop Marțian vol I Monitorul Oficial, Imprimeriile Statului București 1943*)

Înzestrat cu un ascutit spirit de înțelegere și pătrundere, Dionisie Pop Marțian studiază cu adevărată pasiune toate problemele interesând organizarea economică a celor două Principate, izbutind să înfățișeze soluții potrivite și corespunzătoare acestor împrejurări. Pentru răspândirea interesului privitor la aceste probleme, dar și pentru serioasa lor aprofundare, el face să apară cele dintâi reviste economice cu adevărat caracter științific în țara noastră: - „Analele Economice” și „Analele Statistice” - unde publică nenumărate studii și cercetări de interes. Aceste publicații reprezintă un adevărat tezaur pentru istoria gândirii economice românești, dar și o bogată arhivă documentară pentru viața economică și financiară în perioada 1858 – 1864, perioadă deosebită pentru Istoria României. Nu se cunoaște și nu s-a găsit până acum nicio lucrare inedită sub formă de manuscris. Întreaga lui operă a fost alcătuită între anii 1858-1864.

În 1857 a participat la un Congres Internațional de Statistică la Viena, unde a fost doar un spectator, însă faptul că a fost prezent acolo i-a dat putere de inspirație, iar experiența acumulată acolo, a valorificat-o ulterior și în România. După acel Congres, Dionisie Pop Marțian afirma că „**Niciodată nu am simțit mai mare umilire națională ca în Congresul Statisticu din 1857, unde toate staturile europene erau reprezentate, până și Turcia raporta înființarea unui**

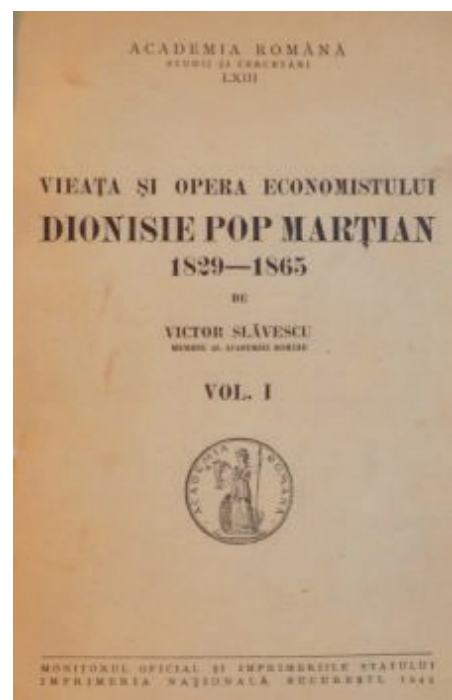
Oficiu statisticu. Numai și numai guvernele române lipseau de a dovedi că sunt europene” (Analele statistice ale României).

Moment de cotitură pentru statistica românească

După ce s-a întors în țară, a început demersurile pentru înființarea unui birou statistic, iar munca lui a început să dea roade, pentru că A. I. Cuza, la 28 aprilie 1859, l-a numit șef al Serviciului Statistic din Țara Românească. Este o recunoaștere și o consacrare a eforturilor făcute de Dionisie Pop Marțian pentru crearea unei structuri oficiale de statistică în Principatele Unite, eforturi împlinite la **12 iulie 1859**, când domnitorul, prin Ordonanța Domnească 276 consfințește înființarea **Oficiului Central de Statistică Administrativă al Țării Românești** la București. Este momentul marcat astăzi ca „**Ziua Statisticianului**”, instituită prin H.G. 592/2002.

A realizat în anul 1860 primul recensământ pe baze științifice al populației din Principatele Unite, care a fost de altfel primul de acest gen din răsăritul Europei. Acesta a făcut obiectul participării sale la Congresul Mondial de Statistică de la Berlin din 1863.

În aceste publicații Dionisie Pop Marțian și colaboratorii săi, precum și alte personalități ale vieții politice și economice din țară, au avut posibilitatea să-și expună ideile și să propună soluții pentru consolidarea instituțiilor și legislației noului stat român. Din 1862 a devenit membru al Comisiei de verificare a legilor din Principatele Unite. Mai mult, în anul 1862, la 2 aprilie, este înființată Direcția Centrală de Statistică, unică pentru România, iar 2 zile mai târziu, șeful acestei instituții este numit Dionisie Pop Marțian.

La următorul Congres de Statistică de la Berlin (1863), el a participat ca delegat special al României, ocupându-se de prezentarea unui raport complet despre felul în care se dezvoltă, pe atunci, statistica românească. El susținea că „**... vom avea în curând o statistică destul de completă pentru ca guvernul să poată întemeia pe datele ei reformele pe care țara le așteaptă cu o vie nerăbdare ... căci ... statistica este singurul tărâm sigur pe care un guvern prevăzător trebuie să întemeieze rațiunea reformelor sale**”.

Dionisie Pop Marțian rămâne drept una din cele mai proeminente personalități ale gândirii economice românești dar și un organizator și realizator al practicii economice. Datorită acestui lucru, din 1860 România începe să posede un serviciu statistic care înregistrează datele economice. Statisticianul Dionisie Pop Marțian deschide noi drumuri de cunoaștere și cercetare a realităților noastre economice – realizând studii cu caracter științific. Dionisie Pop Marțian s-a stins din viață în plină forță creatoare la doar 36 de ani, în ziua de 2 iulie 1865, fiind înmormântat la München.

Opera lui Dionisie Pop Marțian

Dionisie Pop Marțian a redactat legea privind organizarea municipiilor și comunelor orașenești și a contribuit la întocmirea legislației românești, referitoare la organizarea învățământului, cel economic în special legea reformei agrare, legea secularizării averilor mănăstirești, legea vămilor, legea navigației pe Dunăre, legea poștei și a circulației pe drumurile publice, legea reformei monetare. A avansat în același timp și propuneri privitoare la organizarea și funcționarea societăților economice, asigurarea creditelor, asociații și societăți de asigurare, problema finanțelor publice, problema dreptului de proprietate a străinilor în țară, înzestrarea armatei, construirea căilor ferate, etc..

Dionisie Pop Marțian a fost la rândul lui și un mare om de știință, în special în domeniul economic și statistic. A redactat și publicat într-un timp record, de numai 5 ani, 5 lucrări în volume și 77 de articole științifice, la care se adaugă un număr mare de articole în presă.

De asemenea, Dionisie Pop Marțian punea bazele științei economice românești, a învățământului de profil precum și a instituțiilor care trebuiau să le pună în practică. El și-a conturat gândirea sa economică în funcție de situația reală în care se regăseau Principatele Unite după 1859. Era convins că nu se putea concepe o temeinică așezare economică națională decât pornind de la temelii.

Cuprinsul „*Analelor Economice*” este cu totul diferit de „*Analele Statistice*”. În cadrul acestei publicații apar diferite acte oficiale, cu caracter economic, realizate în cursul unui an: legi, ordonanțe, dezbateri parlamentare, dări de seamă, rapoarte oficiale, etc., dar se mai publică și numeroase studii și articole în care se comentează și dezbat diferite aspecte ale vieții economico-sociale și politice.

Articolele, studiile, cronicile și notițele semnate de Dionisie Pop Marțian, tratează toate problemele economice și financiare ce s-au dezbătut în perioada 1860-1864:

Credem cu seriozitate că statistica este, pentru cei care o posedă, o prețioasă avere națională (...) Statistica este singurul tărâm sigur pe care un guvern prevăzător trebuie să-și întemeieze rațiunea reformelor sale

Dionisie Pop Marțian

probleme monetare, de credit agricol, de transport, propuneri pentru înființarea unei Bănci Comerciale, probleme legate de agricultură, industrie, comerț, căi ferate, vamale, de poștă și telegraf, finanțe. În articolele scrise de el se remarcă spiritul său analitic, originalitatea în gândire, propuneri și soluții de rezolvare.

Cu câteva săptămâni înainte să moară, la 2 iunie 1865, într-un raport adresat domnitorului Alexandru Ioan Cuza, scria: **„În această publicație, chestiunile de economie politică ce au fost la ordinea zilei, sunt ilustrate ori prin analiză statistică, ori prin criteriul științei și al experienței popoarelor, ori prin ambele împreună. Astăzi, ca inventariu a stării averii și a trebuințelor naționale, va servi mâine ca istorie a intereselor societății române. Pentru prezent, ea a deșteptat și întreține atențiunea națiunii la studiul asupra vieții materiale; pentru viitor, această publicație va fi un izvor autentic pentru înțelegerea evenimentelor din timpul glorioasei domnii a Înalțimii Tale”**. A luptat din răspuțeri pentru alcătuirea și funcționarea unui servi-

continuare în pagina 4

În perioada 1926-1929 se construiește „Căminul Ucenicilor”, a doua școală de profil meserie din acea vreme din Alba Iulia. Unitatea școlară s-a înființat în 1974 și a purtat numele de Liceul Economic Alba Iulia. De-a lungul timpului, numele instituției s-a schimbat de mai multe ori, în momentul de față numindu-se Colegiul Economic „Dionisie Pop Marțian”, în memoria marelui statistician, originar din județul Alba.
Sursa: <http://www.colegiuleconomicdpm.ro/>

Opera lui Dionisie Pop Marțian

urmare din pagina 3

ciu statistic, care trebuia să aducă într-un documentar informativ date cu privire la realitățile și evenimentele din țară. Neacceptând niciuna dintre grupările și curentele politice ce frământau țara la acea dată, grupări ce se vor cristaliza mai târziu în partide politice, Dionisie Pop Marțian rămâne un observator nepărtinitor și cercetător atent al faptelor, lăsând în paginile ziarelor vremii, revistelor sale „Analele economice și statistice” aprecieri și judecăți de valoare cu privire la reforme precum și la o nouă organizare economico-financiară a țării. Studiile sale alcă-

tuiesc o adevărată cronică a tot ce s-a gândit și înfăptuit pe plan economic într-o epocă hotărâtoare a istoriei naționale, a statului român modern. Analele economice și statistice reprezintă o adevărată arhivă a faptelor vremii fiind consemnate cu toată atenția cuvenită, dar cu acel spirit critic, curajos și tăios propriu puternicei sale personalități. În scrierile economice publicate se constată libertățile lui de gândire și mai cu seamă curajul cu care înțelegea să-și spună părerea asupra tuturor problemelor aflate în dezbateră opiniei publice. Rămânând timp de 6 ani în fruntea Oficiului Statistic, el a avut prilejul să lucreze cu toate guvernele și cu

mai toți oamenii politici de seamă ai țării. Cu toate acestea, el își va păstra o completă independență de spirit, rostindu-se cu franchețe în toate chestiunile economice și financiare, ce se discutau în Parlament, nelipsind niciodată de a fi prezent în discuțiile publice.

Ecouri, aprecieri asupra vieții și activității lui Dionisie Pop Marțian

Mihail Kogălniceanu

„Marțian este singurul om care a înzestrat țara și literatura noastră cu cărți de statistică și care a organizat statistica românească puțină ce avem.”

Victor Slăvescu

„Un crainic al emancipării noastre economice, un adevărat antemer-gător, deschizător de drumuri noi.”
„Cine citește paginile lui nu-și poate stăpâni viziunea în fața intuiției cu care el a întrevăzut fi-

reasca dezvoltare a neamului nostru pe tărâmul economic. Si astăzi aceste pagini sunt perfect valabile căci cuprind adevăruri corespunzătoare intereselor și năzuințelor noastre.”

Bogdan Petriceicu Hașdeu

„Anul trecut răpi Bucureștiului trei literați, în toată întinderea acestui cuvânt: poetul Depărățeanu, economistul Marțian și romancierul Filimon.

Pierderea fu cu atât mai crudă, că moartea ne separă tocmai de ceea ce este mai rar în literatura română în genere și în aceea bucureșteană în special: de talente originale: Filimon, Marțian, Depărățeanu n-au fost niciodată nici doctori, nici laureați, ei nu-și dau aere de oameni mari, nu purtau ochelari, nu făceau paradă din ideea curată din străinătate, nu se păunau prin auritele saloane ale

pretențioasei vanități! Nu! Modești și laborioși, ei vorbeau puțin, se arătau și mai puțin, scriau mult, cugetau și mai mult! Dar ce e remarcabil că toți trei erau înzestrați, într-un grad foarte dezvoltat, de acel spirit mușcător ce lesne se împăca și cu beletristica cea mai ușoară și cu știința cea mai profundă... Așadar, Marțian, Filimon și Depărățeanu au fost deopotrivă satirici.”

A.G. Golescu

„Știi foarte bine cine a fost d-l Marțian; știi și că a fost unul din economiștii noștri cei mai distinși, care a înființat cel dintâi serviciu regulat de statistică și care ar fi putut merita răsplătirea ce se cere acum pentru părinții lui aflați în sărăcie. Pe lângă aceasta cred că datoria mea e să adaug că sănătatea lui a ruinat-o tocmai serviciul ce făcea pentru Statul României.

S-a aplecat cu atâta zel la cauza ce îmbrățișase, adică la înființarea unui serviciu regulat de statistică în această țară încât și-a ruinat cu totul sănătatea sa.”